

1. Кіяновська Маріанна Інкарнація. Київ; Львів : Київ. Русь, 1996. 98 с.
2. Кіяновська Маріанна Міфотворення : поезії; передм. О. Галета. Київ: Смолоскип, 2000. 108 с.
3. Кіяновська М. 373. Львів : Вид-во Старого Лева, 2014. 262 с.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів: у 2 т. Київ: Наукова думка, 1973. Т. 2. 574 с.
5. Словник-довідник літературознавчих термінів / Упор. : О.В. Бобир, В.Й. Буденний, О.Б. Мамчич, Н.П. Нікітіна; за ред. О.В. Бобиря. Чернігів : ФОП Лозовий В.М., 2016. 132 с.

Усачова Марина

студентка Криворізького державного педагогічного університету. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур Журба Світлана

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ЗБІРЦІ ПАВЛА ТИЧИНИ «ЗАМІСТЬ СОНЕТІВ І ОКТАВ»

Філософські концепти Григорія Савича Сковороди: пізнання людиною самої себе, ідеї «сродної праці» та «філософії серця» ставали базисом для мистецьких поглядів та ідей українських митців. Інтерпретатором ідей українського філософа був Павло Тичина. Третя збірка поета «Замість сонетів і октав» вийшла у 1920 році з присвятою Григорію Савичу Сковороді.

Творчість Павла Тичини стала предметом аналізу в дослідженнях Г. Грабовича, Г. Клочека, Ю. Коваліва, М. Моклиці, В. Моренця, В. Стуса, Ю. Тітаренко, Т. Шестопалової та ін. Питання поетики поезії в прозі, інтертекстуальності, неоміфу, психологізму, музичності, висвітлення ідей «філософії серця» в третій збірці Павла Тичини розглядали в наукових розвідках С. Журба, О. Мошка, М. Наєнко, Ю. Тітаренко та ін.

Написана в період з 1918 по 1920 роки, збірка «Замість сонетів і октав» стала плодом мистецьких думок поета у революційний період. В. Стус писав: *«тема Сквороди існувала для нього (Тичини – М. У.) в роки революції і громадянської війни», проте, «Після безславної поразки національної революції віра в життєздатність сквородинських ідей дуже підупала: чимало тих, які ще вчора шукали майбутнього України на шляхах добра і справедливості, повернули в протилежний бік: створилися психологічні підстави для виникнення філософії зла типу Донцова та іже з ним» [3].* Філософські концепти Григорія Сквороди стали, в певній мірі, порятунком для Павла Тичини в період революційних змін, але надалі не допомогли дотриматись своєї істинної думки.

Філософські ідеї Григорія Сквороди будуються на досягненнях сучасної йому науково-філософської думки, християнських цінностях та духовної культури взагалі. Основою духовності та моральних чеснот у поезіях, байках, трактатах філософа є «філософія серця», адже *«орган яким ми сприймаємо Бога і через який Бог спілкується з людиною у християнстві є серце, що також постає центром духовності та моралі. У збірці «Сад божественних пісень» українського мислителя загальнохристиянський символ серця, заданий Біблією, т. зв. «абеткою світу», є одним із провідних [1, с. 272].* Павло Тичина у поезіях в прозі третьої збірки переосмислює цей образ, інтерпретуючи його відповідно до зображення подій доби революції. У строфі «Кукіль» констатує: *«Стріляють серце, стріляють душу – нічого їм не жаль» [4].* Божественна істина криється в дотриманні законів Божих, загальнолюдських, порушення яких веде до духовного виродження перш за все. Постріл у серце означає смерть не тільки фізичну, а й духовну. Протистояння під час революції неминує веде до знищення інокomisлячих, але нерідко жертвами стають безневинні: *«Людина, що казала: убивати гріх! – на ранок / З простреленою головою» (строфа «Терор»)* [4]. Ідею двоїстості серця Павло Тичина бере в Сквороди, що *«пов'язана із наявністю двох начал у душі людини – добра і зла, Божественного і диявольського» [1, с. 273].*

Протидію варварському терору Павло Тичина вбачає в любові, вірі, надії, про які говорив Сковорода: *«Коли б людина могла швидко зрозуміти неоціненну ціну великої тієї Божої ради, могла б відразу ж її прийняти і любити. Але оскільки тілесний грубий розмисел тут кладе перепону, для того потрібна людині віра. При ній необхідно має бути надія. Ці добродійності приводять нарешті людське серце, начебто надійний вітер корабля, у гавань любові, і їй доручає»* [2, с. 148]. Божественна гармонія настане тоді, коли буде утверджено загальнолюдські цінності, написано *«Найглибший, найвеличніший і разом з тим найпростіший зміст, укладений на / двох-трьох нотах – оце і є справжній гімн. / Без конкурсів, без нагород напишіть ви сучасне "Христос воскрес"»* (антистрофа до строфи «Іспит») [4].

Збірка «Замість сонетів і октав» складається з строф та антистроф, з'єднаних попарно, побудована як діалог ліричного героя з революційною дійсністю. Основний зміст проголошуваних ідей захований у підтексті. Строфа й антистрофа – це ідеї-відгуки, своєрідний код поета, що створює коло. Афористичність, конденсованість змісту поезій в прозі підсилюється символічністю образів. «Зустріччю різних смислів», образами-символами наповнені трактати Григорія Сковороди, названі діалогами, в яких використано прийом питань і відповідей з елементами сократичного діалогу.

Павло Тичина, звертаючись до філософських концептів Григорія Савича Сковороди, осмислює антонімічність людського «Я», трактує суспільно-політичні події, закликає повернутися до «Найвищої сили», полишивши завойовницькі амбіції.

Список використаної літератури

1. Журба С. С. Ідея «філософії серця» Г. Сковороди у збірці Павла Тичини «Замість сонетів і октав». *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2014. Вип. 3. С. 270–278.
2. Сковорода Г. С. Твори : у 2 т. Київ: ТОВ «Вид-во «Обереги», 2005. Т. 1. 528 с.

3. Стус В. С. Феномен доби (сходження на Голгофу слави). URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=15290> (дата звернення: 17.02.2023).

4. Тичина П. Замість сонетів та октав. Київ : Друкаръ, 1920. 33 с.